

MIKÖZBEN KIHÚLT ALATTAD

Ahogy a tükörbe nézek a sárguló fényeket
leszámítva egyre nagyobb a valószínűsége
annak hogy apám néz szembe velem mily gyorsan
öregszik ez a szeplős üveg harmadnapra elnyel

nem állom már saját tekintetem a tiédet kihullott
hajszálaim elzárják a rozsdás lefolyókat ha kedve
lenne szappanos vízben fürödhetne a hold mégis
marad a helyén olcsón megszámlálom az emlékeket

mintha semmim se lenne és minden enyém maradna
megosztanám veled eres kezéd utánam nyúlt
de én akkor éppen csontokra vadásztam puha
bőrök alatt miközben kihúlt alattad a kórházi ágy

könnyeket hullat a tükörben valaki meglehet csak
százfokos szilvapálinkád miatt alakult így rendre
keresem a kibúvókat viszek ajándékba pár biztató
mosolyt hátha feloldozol szöknék pillantásod elől

SZAUNA DESZKÁIHOZ SZÖGEZVE

Megszokásból különös elméleteket gyártasz múltat
s jelent egybemosod feltétlenül figyelj merről jön
az égő hús szaga ha ismét kigyulladna alattunk
fehér lepedőnk hideg pillantásoddal nyomban eloltanád
a tüzet hangulatilag illene ide egy káromkodás

szauna barna deszkáihoz szögezem kezed nehogy
elmenekülj emlékeink előtt ha kimondható lenne
akkor is elhallgatnád csupán két villámcsapás között
rögzíthetők tökéletesen hangos sóhajaid a megszokást
kerülendő felrakod újra a lemezt recseg a múlt

semmi különös önkéntes börtönödben odébb lököd
az asztalon felejtett aszalt szilvákat hogy legyen elég
hely utolsó szeretkezésünknek ami kezdete lehetne
valaminek és nem vége ahogy fordulsz mordulsz
egyet folytatod kifejezetten jó az akusztika éjjel

ha már elfogynak az áttetsző poharak és érvekből
kevés akad kapcsolod le a villanyt sötétben elviselhetőbb
ettől függetlenül havazik ízlik meg nem is a zúzmarás
csipkebogyó piros árnyéka mosolyra váltja szigorú
tekinteted nevet a szemed ha hagynád szeretnélek

SZÁZ ÉVES ID. SZABÓ ISTVÁN

Ez napra pontosan így igaz, hiszen 1903. augusztus 29-én született Cereden. Hogy már több mint tíz éve, hogy bevégezte földi pályáját? Egy művész-öröklét szempontjából ennek talán nincs jelentősége. Mint ember valóban gyászt és fájdalmat hagyott távoztával, mint művész azonban halhatatlanságot nyert és örök emberi örömet szerez munkásságával.

Ezek a gondolatok mind igazak, bár gyanúsán közhelyszerűen hangznak. De szükség van most ezekre a sorokra, mert a művész életművét nem az idő, de a gyarló, kicsinyes, elvakult emberi gondolkodás próbálja kikezdeni. Semmi baj. Eszembe jut egy történet. Czinke Ferenc kiállítását nyitottuk meg Szentesen a Koszta József múzeumban. A megnyitó után szót szó követett, s a vita hevében Czinke odavágta egy megyei pártbizottsági titkárnak: „Maga már régen nem lesz párttitkár, amikor én még mindig Czinke Ferenc leszek.”

Így vagyok én azokkal, akik önös érdekekből megpróbálják kikezdeni id. Szabó István életművét. Persze, hogy vannak próbára tehető művek ebben a hatalmas életműben. Ha művészetpolitikai oldalról nézem, nincs olyan XX. századi művészi életmű, amelyben ne lennének. Ha művészeti oldalról nézem még inkább természetes a dolog, hiszen a múzsa sincs örökké ébren. Petőfi 800 verse se mind remekmű! Jól is néznénk, ki ha mindig csak remekműveket kellene olvasnunk vagy látnunk.

Id. Szabó István életműve kétségtelenül a XX. századi magyar művészettörténet része. Hatalmas teljesítmény, egy részét közgyűjteményekben látjuk viszont, más részét magánházak őrzik (egyik-másik helyre nem éppen tisztességes módon kerültek művei). A művészettörténészek még nem nyúltak ehhez a gazdag örökséghez alapos figyelemmel, egyelőre még ők is bizonytalanok, fél szemmel a hivatalos közvéleményre figyelnek, hátha bajuk lesz belőle, ha id. Szabó Istvánról írnak. Így szakmai értékelésnek marad egyelőre a katalógus előszó, az ünnepi beszéd, ami azért szakmailag azért nem teljesen elmélyült elemzés.

A századik születésnap tehát éppen megfelelő alkalom arra, hogy szerényen vagy még inkább helyes arányban idézzük meg a művész alakját, amely egyébként a maga fizikai létében is jelenség, soha el nem felejthető jelenség volt. Varázsának titka hogy megmaradt annak, aminek született. Annak a bizonyos mesebeli szegény embernek, a szegény embernek bölcsességével, tisztességével, humorával, kedélyével. Hordták hozzá a politikai delegációkat, fogadta őket, de alighogy kiléptek tőle máris ment vissza

vésőjéhez, a félig kész alkotáshoz, már azt is elfelejtette, hogy kik jártak nála éppen. Hogy bányász díszegyenruhája volt? Megérdemelte, mert tudta kik a bányászok és a bányászok tudták, mit köszönhetnek a művésznek örökkévalóságuk megörökítésében. (Bizony az idő mindkettőjüket igazolta, hiszen hol van már a nógrádi bányászat és melyik ifjú ember tudná megítélni mit jelentett ez a munkássors generációk számára. A szobrok azonban megmutatják...)

Szóval meg kellene próbálni id. Szabó István szobrait az értékek felől nézni, s akkor majd kiderül, hogy milyen gazdag ez az életmű. Az idei események ezt a tisztázást szeretnék előkészíteni, a befogadói figyelem folyamatosságnak állandósulását. Végülis, aki amire vállalkozott, teljesítette. Elkészült Bátonyterenyén az állandó kiállítása. (Kisterenyén állították fel első hatalmas köztéri szobrát, a hősök emlékművét 1937-ben.) Ám a múzeum még csak lehetőség. Ezt az intézmény működtetni is kell. Ha Bátonyterenye keres magának sajátos arculatot, ha mai polgárainak önmegtartó értékrendet kínál, hát itt van a múzeum és id. Szabó István emlékkiállítása. Ezt kell jól eladni, ahogyan ma mondják. Rá lehet szervezni művésztelepet, a szobrok egy része maradjon városban s így alakuljon ki egy látványos gyűjtemény, lehet a Kastélykertben panteont készíteni, már most rá lehet csapni a Szabó család tagjainak munkáira, hogy majd azok egy része is ide kerüljön. S nem utolsósorban itt kell kialakítani az id. Szabó István archívumot. A benczúrfalvi hajdani otthon rendkívül gazdag dokumentum együttest őriz, amely egy XX. századi művész és környezete kapcsolatát mutatja meg. Fel kell dolgozni, számítógépre kell vinni a fotókat, dokumentumokat, Nógrád megye művészettörténetének hatalmas értéke lesz ez.

S aztán voltak kisebb nagyobb kiállítások itthon és külföldön is. Budapesten Fecske András galériájában, Balassagyarmaton a mindig aktív Madách Imre Városi Könyvtárban, aztán Szécsényben a jobb napokat látott Kubinyi Ferenc Múzeumban, Salgótarjánban a Városi Művelődési Központban és Losoncon a Nógrádi Galériában. Közvetve és közvetlenül fontos helyszínek ezek a művész életében, illő volt, hogy az itt élők találkozzanak műveivel, a művész dinasztia munkáival, P. Tóth László szoborfotóival.

A szülőfalu, Cered is méltóképpen emlékezik meg, hiszen a legfontosabbat teszi: a fiatalok között kívánja megörökíteni az életművet. Az iskola elnevezése rendkívül dicséretes dolog, s még inkább az az alapítvány, amelyet a család hozott létre egy tehetséges s a művészi pályán előrehaladni akaró ceredi diák számára. Mert akárki akármit mond, ma legalább olyan nehéz a tehetségnek kiteljesednie, mint hajdanán, ha nem áll mögötte elegendő anyagi háttér.

S gyarapodtunk köztéri alkotásokban is, ami mindenképpen hasznos. Kisterenyén emléktáblát helyeztek el a hajdani lakóházon és köztérre kerül ifj. Szabó István édesapját megörökítő hatásos szobra is. Ugyancsak ő készítette el Ceredre azt a kaput, amelyen át a diákok nap mint nap az iskolába léphetnek be, amelyet unhatnak ugyan, de csak itt kapják meg a tudás és a művészet elemi ismereteit. S ezt a szerepet töltötte be a Bátonyterenyén lezajlott s a művész emlékének szentelt faragó tábor, amelynek eredménye egy játszótér lett (lesz).

Ilyenkor azonban megmutatkoznak a hiányok is, de ezek arra jók, hogy feladattá váljanak. Nem készült el egy, a mai igények és technikai lehetőségek szerinti videofilm id. Szabó István művészetéről. Voltak korábban persze filmek, de ma már nem a jelenidejűség hanem az értékmegtartás szellemében kell leforgatni egy ilyen összeállítást. A csapat együtt van erre a feladatra, de hát a pénz! Miként ez akadályozta meg egy nagy és szép művész album kiadását is. Meg egy kicsit az idő, mert ez azért alapos munka, jó fotók, jó nyomdai kivitel és persze sokmillió forint kell hozzá. Ezt is programul kell vállalnia egy intézménynek. S a legújabb feladat: előkerült id. Szabó István kiadatlan önéletrajzának kétszáz oldalnyi gépirata! Annak idején nagy siker volt a *Fába faragott esztendők* címmel megjelent kötet, sokan kérték is, a reprint kiadását az évfordulóra, de még jobb lesz kiadni az új kötetet. Kell egy jó szerkesztő, aki kézbeveszi a kéziratot, de arra vigyáz, hogy id. Szabó István utolérhetetlen képei, szóalkotásai megmaradjanak. Ettől lesz ízes majd a könyv és lesz hiteles képe a múlt század végi magyar és nógrádi művészeti közéletének. Nagyon jó az írás, az első kötettel együtt méltóképpen reprezentálja ebben a formában is az életművet.

Mert valahogy így marad majd id. Szabó István művészete élő. Nem az évfordulók teszik halhatatlanná, hanem a benne rejtőző érték. Hogyha kedvünk van hát egy vasárnapi kirándulás erejéig, elmegyünk Bátonyterenyére kiállítást nézni s elmondjuk – ha tudjuk – a gyermekünknek, hogy mit csinált a gerebenező asszony és milyen volt az őrhalmi főkötő. Hogy megnézzük majd egy Ceredről indult és id. Szabó István ösztöndíjas ifjú képzőművész első nógrádi kiállítását. Elmegyünk Benczúrfalvára, ahol remélhetően megmarad a műterem és a padlásgaléria. Hogy belenézünk a gyönyörű albumba, s hogy beleolvassunk életrajzába, s már nevetünk azon, amin egykor csak szomorkodtunk.

Id. Szabó István életműve így válhat egy megye állandósult értékrendjének részévé.

Praznovszky Mihály